

Unge med alkoholproblemer går ikke i behandling: Sociale omgivelser er afgørende

Sociale omgivelser er den afgørende faktor for, at unge med alkoholproblemer kommer i behandling. Hvis flere unge skal i alkoholbehandling, er det derfor først og fremmest omgivelserne, der skal indgå i dialog med de unge om deres problematiske alkoholforbrug.

AF FREJA KERRN-JESPERSEN, JAKOB DEMANT OG TRINE RY

Freja Kerrn-Jespersen er bachelor i sociologi og bachelorfuldmægtig i Børne- og Ungdomsforvaltningen ved Københavns Kommune

Jakob Demant er lektor ved Sociologisk Institut, Københavns Universitet

Trine Ry er konsulent ved UNG Rusmidler

Hver femte unge i alderen 15-20 år i Danmark overskrider Sundhedsstyrelsens højrisikogrænse for brug af alkohol (max 14 genstande om ugen for kvinder og max 21 for mænd) (1). Danske spørgeskemaundersøgelser anslår, at cirka 30.000 unge i alderen 15-24 år har et såkaldt skadeligt alkoholforbrug, der kræver intervention. Man skulle tro, at det ville betyde køer foran behandlingsstederne, men unge med alkoholproblemer søger som oftest ikke alkoholbehandling. Kun to procent af de 30.000 unge har faktisk søgt alkoholbehandling (2).

I denne artikel præsenterer vi nogle centrale fund fra en kvalitativ pilotundersøgelse, hvori seks unge 18-25-årige fortæller om deres personlige oplevelser med at være unge med alkoholproblemer, og hvordan de finder vej til behandlingssystemet. Vi håber, pilotstudiet kan danne grundlag for en forskningsbevilling til et mere omfattende studie, der vil kunne undersøge forskellene mellem de unge yderligere. Interviewene fokuserer på de unges oplevelser af barrierer frem mod behandlingssystemet, og hvilke vendepunkter der alligevel fik dem til at søge alkoholbehandling. Viden om begrænsninger og barrierer for unge på vejen mod behandling er vital, for at vi kan iværksætte de rette tiltag og tilpasse de eksisterende, således at kan vi etablere den rette hjælp til de unge. Vores undersøgelse peger på, at de unge oplever mange negative og alvorlige konsekvenser i forbindelse med deres alkoholproblemer, men de negative konsekvenser betyder ikke nødvendigvis, at de unge søger behandling. De fleste unge kommer først i behandling, når en social relation opdager, at de har et problem med alkohol, og herefter hjælper dem i alkoholbehandling.

De unges oplevelser af barrierer mod behandlingssystemet

Den eksisterende forskning peger på, at både unge og voksne med et skadeligt alkoholforbrug møder mange barrierer, som afholder dem fra at søge hjælp. Fra studier med voksne ved man, at negative forventninger til behandlingssystemet samt frygten for stigmatisering afholder mange fra at søge behandling (3, 4, 5). Det er således

væsentligt blandt andet at mindske stigmatisering i samfundet omkring alkoholbehandling, hvis man vil have flere til at vælge behandlingen i fremtiden (3, 4, 5). Sara Wallhed Finn (klinisk psykolog og ph.d. i social medicin) og kollegaer (2014) peger desuden på, at den traditionelle alkoholbehandling bør være bedre til at udrede og forstå personer med alkoholproblemer og på den baggrund tilrettelægge mere skræddersyede behandlingsmuligheder, der matcher den enkeltes behov for behandling (3).

Særligt for de unge med alkoholproblemer gælder det også, at de oplever en lang række barrierer mod alkoholbehandling. De unge i vores undersøgelse fortæller, at de skjuler deres alkoholadfærd for deres omgangskreds i lange perioder (op til to år). **De unge er meget bevidste om samfundets fordømmelse over for personer med alkoholproblemer og skjuler deres alkoholproblem for omverdenen.** Denne hemmelige alkoholadfærd er et stort psykisk pres for de unge, men facaden opretholdes af frygt for at blive pålagt identiteten som "alkoholiker", såfremt deres alkoholproblem opdages.

De unge oplever mange negative og alvorlige konsekvenser i forbindelse med deres alkoholproblemer: ødelæggelse af sociale relationer, fyring fra job, kriminalitet, ulykker, vold m.m. Dog er de negative konsekvenser ikke i sig selv vendepunkter for at søge behandling. Dels er alkoholen en stor del af den danske ungdomskultur, og dels er den, for de unge, et redskab til at håndtere netop de negative konsekvenser, som alkoholen har medført. For eksempel fortæller en ung mand, hvorfor han ikke søgte alkoholbehandling i to år:

"Jamen, fordi jeg tror, at det [alkoholen] hjalp mig så meget igennem min hverdag og væk fra mine tanker ... At jeg egentlig ikke sådan rigtig følte, at det [behandling] var det rigtige. Jeg var helt sikker på, at jeg havde kuren mod problemer [alkohol]. Og det virkede da også langt hen ad vejen ..."

Foto: Shane Rounce, Unsplash

Foto: Kyle Broad, Unsplash

Flere af de unge i undersøgelsen bruger alkohol som et middel til at flygte væk fra problemer eller ubehagelige tanker. De unges oplevelser af, at alkoholen kan være en "hjælp" til at komme igennem hverdagen, betyder, at de unge ofte ikke føler sig "klar" til at komme i alkoholbehandling. En anden barriere er de unges negative forventninger til alkoholbehandlingen samt negative fordomme om de personer, der modtager alkoholbehandling. En typisk forestilling er, at mennesker i alkoholbehandling er "alkoholikeren på bænken i parken, der har mistet alt", som de unge hverken kan eller ønsker at kunne identificere sig med. Denne forestilling finder vi hos de unge selv, men den spejler i høj grad en overbevisning, der er mere bredt i samfundet. I overensstemmelse med tidligere forskning har flere af de unge altså en forestilling om, at behandlingen er et sted for personer med meget tydelig afhængighed. En anden ung mand i undersøgelsen har konkret en forestilling om, at døgnbehandling er "et fængsel for narkomaner", hvilket bliver en barriere for ham i forhold til at søge behandling. Han er blevet tilbudt alkoholbehandling flere gange, men har sagt nej til de første mange tilbud. Han forklarer:

"Jeg sagde nej, fordi jeg havde mange fordomme om det at være i [døgn]behandling. Så skulle jeg ud til en masse narkomaner og sidde og trille tommelfingre. Det var det ene. Det andet var også en stædighed om, at jeg kunne godt selv klare det [alkoholproblemet]... Jeg så ikke problemet som særlig stort."

Den unge mands forståelse af døgnbehandling er med andre ord en barriere for ham. Dette er et af de fund, som det vil være afgørende at undersøge nærmere i et fuldt studie. Vi ser også, at de unges omgangskreds i sig selv er en barriere mod at søge alkoholbehandling. En fjerde ung mand i vores undersøgelse oplever, at flere fra hans omgangskreds ikke støtter hans beslutning om at søge alkoholbehandling. At han vælger at gå i alkoholbehandling, betyder, at han indirekte fravælger en del af sin omgangskreds og sociale miljø. Hans venner retfærdiggør både hans og herigennem deres egne alkoholvaner ved at negligere negative konsekvenser ved alkoholforbruget. Dette til trods for at vennegruppen tidligere på året mistede en ven, der døde i forbindelse med sit alkohol- og stofmisbrug.

Deltagerne i vores undersøgelse har alle venner eller bekendte i deres omgangskreds, som de

mener, burde søge alkoholbehandling, men som ikke har intentioner om dette. For disse venner er alkohol forbundet med fællesskab og sjove historier, og således skaber de selv deres egne normer og regler – hvor et stort alkoholforbrug ikke er en afvigelse. De legitimerer deres alkoholforbrug ved at drikke alkohol sammen med vennerne til kulturelt accepterede begivenheder som "tredje halvleg", "i byen" og "hyggedruk" m.m.

Vigtigheden af hjælp fra sociale relationer

For alle deltagere i undersøgelsen er vendepunktet, der ender med at være afgørende for, at de unge søger alkoholbehandling, en nær social relation, der opdager og italesætter deres alkoholproblem -adfærd og hjælper dem i behandling. Den sociale relation kan være en forælder, en lærer eller en ven, der er tæt på den unge og dermed kan hjælpe den unge med at tage beslutningen om at søge alkoholbehandling. Hertil skal der tilføjes, at de unge selv samtidig skal opleve og erfare, at alkoholadfærden er problematisk, så de selv opnår en kognitiv erkendelse af behovet for alkoholbehandlingen. **Nogle af de unge i vores undersøgelse fortæller, at denne erkendelse sker i forbindelse med, at den sociale relation spejler, at de har et problem, mens andre via mange negative oplevelser over en periode er blevet bevidste om, at de har et problem.** For alle gælder det, at både erkendelse af at have et alkoholproblem og hjælp fra en social relation er nødvendige, og kombinationen af disse er et afgørende vendepunkt. En ung mand beskriver:

"Jeg tror, det kræver nogen [personer] tæt på en. I hvert fald for mig. Jeg vidste jo udmærket godt, hvordan det foregik med misbrug og sådan noget, for jeg passede jo mange af dem [misbrugere på hans arbejde]. Så jeg vidste udmærket godt, hvad det kræver."

En faglig baggrund med viden om misbrug fik ikke den unge mand til at søge behandling på eget initiativ. Hans egen bevidsthed om alkoholproblemet var med andre ord ikke udslagsgivende. Først da en social relation opdagede hans alkoholproblem, søgte han behandling. En tredje ung mand kom først i behandling, da hans skole stillede krav hertil, hvis han ville fortsætte som elev. For de unge spiller de sociale omgivelser generelt en afgørende betydning for deres vej til behandlingen.

Positive oplevelser med alkoholbehandlingen
Når de unge først har overkommet barriererne

mod behandlingen, er det for mange af dem en stor hjælp og behandlingen er et frirum til at kunne tale om ting, der kan være svære i andre relationer. Trods at de unges venner optræder som en barriere, så er der samtidig også en oplevelse af, at de unge oplever forståelse blandt de fleste af deres bekendte. En ung mand fortæller, hvordan det var at fortælle sine venner, at han var startet i alkoholbehandling:

"De synes, det var fornuftigt. De seneste år her det er, lige før man får på munden, hvis man drikker. De vil virkelig ikke have, at jeg drikker."

På spørgsmålet, om hans venner på den måde kollektivt er begyndt at passe på ham, svarer han:

"Det kan man godt sige, og det kan være pisse irriterende nogle gange."

Der vil derfor, trods ambivalensen hos den unge mand, være muligheder for at drage fordel af de sociale omgivelser, fx ved at kommunikere til de unge, der ikke har alkoholproblemer, at de kan have en stor betydning som støttende relation for deres venner. **Vores analyse viser, at de unge oplever, at det at gå fra at have et hemmeligt alkoholproblem til at være åben om sit alkoholproblem også er en hjælp og ofte ikke kaster yderligere stigma af sig – tværtimod.** Der ligger dog en udfordring i at kommunikere til de unge, der har et problematisk alkoholforbrug og har behov for behandling, at de ved at erkende deres problem (i de fleste tilfælde) ikke vil opleve yderligere stigmatisering, men tværtimod vil møde støtte og hjælp og opleve en genvundet kontrol over eget liv.

Samtidig skal der i kommunikationen til og med de unge tages højde for, at mange ikke oplever sig som alkoholafhængige i de forestillinger, som de selv har af, hvad dette implicerer. Derfor bør man i kommunikationen med de unge afholde sig fra at bruge klinisk definerende termer som afhængighed og misbrug og i stedet fokusere på at italesætte de funktionelle gevinster over for de unge, som de kan opnå i behandling, såsom skadesreduktion og at afhjælpe de alvorlige problemer, de unge oplever i forbindelse med deres brug af alkohol.

Vi har i denne artikel forsøgt at give et billede af de unges udfordringer med alkohol. Vores interviews med de unge indeholdt også mange andre relevante emner som psykiske diagnoser, selvmordstanker, dårlige familieforhold, lavt selv-

værd m.m. Disse temaer er dog ikke belyst i denne artikel, men ikke desto mindre har flere af emnerne fyldt meget i datamaterialet. Artiklen belyser heller ikke, hvad der ifølge de unge har været årsagerne til alkoholproblemerne, hvordan de kæmper med mange psykiske problemer, hvordan deres familieforhold kan forstås som uhenigtsmæssige, deres usikkerheder om fremtiden m.m. Denne viden er ellers yderst relevant i forhold til at forebygge alkoholproblemer hos de unge, tage højde for de medfølgende konsekvenser samt udvikle tiltag, der kan hjælpe de unge i flere aspekter af deres liv. Det vil være relevant at lave en mere omfattende analyse af barrierer, der skal overkommes for indgå i behandling – og inddrage disse aspekter i videre forskning og forebyggende indsatser.

Referencer:

- (1) Vidensråd for forebyggelse (2019): Tolstrup, J., Grønbaek, M., Pedersen, M. U., Demant, J., Møller, S. P. & Pisinger, V. (2019). Unges Alkoholkultur – et bidrag til debatten. Danmark. Lokaliseret (13/9 2019): <http://www.vidensraad.dk/content/unges-alkoholkultur-et-bidrag-til-debatten>
- (2) Pedersen M. U., Pedersen M. M., & Gonzalez, A. P. (2020). Trivsel og brug af rusmidler blandt unge. Center for Rusmiddelforskning, Aarhus Universitet
- (3) Finn, S. W., Bakshi, A. & Andréasson, S. (2014). Alcohol Consumption, Dependence, and Treatment Barriers: Perceptions Among Non-treatment Seekers with Alcohol Dependence. Sweden: Karolinska Institutet, Substance Use & Misuse Vol. 49
- (4) Andréasson, S., Dainelsson, A. & Finn, S. W. (2013). Preferences Regarding Treatment for Alcohol Problems. Sweden: Karolinska Institutet. Alcohol and Alcoholism Vol. 48 No. 6.
- (5) Saunders, S. M., Zygowicz, K. M. & D'Angelo, B. R. (2006). Person-related and treatment-related barriers to alcohol treatment. USA: Marquette University. Journal of Substance Abuse Treatment.